

Ažuolas liko ažuolu

Edvardas Burokas

Justas Šilinas Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos (LLKS) pažymėjimą gavo iš Povilo Zagrecko-Ažuolo. Taip rašo Danutė Šilnienė savo knygoje. Justas buvo maksimalistas, "užkietėjęs" žemaitis, ir laisvės kovotoją matė tik per kovą bei jo vertę laisvės kovoje. Kartą Justas priėjo prie manęs ir pasiūlė LLKS pažymėjimą pasirašyti krauju, nes tik tada jis įgausiąs savo vertę. Gavęs sutikimą, surinko keturis savo draugus ir, man dalyvaujant, pradūrė pirštus. Kiekvienas jų, ištaręs jo parengtos priesaikos žodžius, parašė ant audeklo skiauties savo slapyvardį.

Paminėtas Povilas Zagreckas-Ažuolas, Lydeka - Lietuvos partizanas, ukmergiškis nuo Pabaisko, gimęs 1925 m., mokslą ėjęs Ukmergės mokytojų seminarijoje. Dabar gyvena Ariogaloje, apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu. Vokietmečiu buvo pogrindininkas. Gelbėjo Pabaisko bažnyčios varpus, kad vokiečiai jų nerekvizuotų ir iš jų nepagamintų šaudmenų, paskandino juos Žirnojų ežere.

Povilas 1944 m. pakliuvo į rusų armiją. Ėmė Berlyną. Už tai gavo medalį, o 1949-tų rudenį su ginklų rankose išėjo kovoti už Lietuvą Tėvynę. Jis daug žino apie Markulio-Erelio išdavystę, apie Grieštą ir kitus, pažįsta anų laikų partizaninės kovos istoriją. Jam ne kartą teko susidurti su priešu kovoje, ne kartą jam mirtis žvelgė į akis. Syki, eidamas į kaimo grovį, tarpduryje sutiko sribą. Tas iš karto šovė į Povilą, tačiau pateikė tik į kepurę. Povilas pataikė, sribas susmuko.

Mano jauniausias brolis Antanas, kartą svečiuodamasis pas Povilą Ariogaloje bei norėdamas užfiksuoti laisvės kovotoją vaizdą juostoje, paklausė:

- Kaip, Povilai-Ažuole, kovojote ir mušėte Lietuvos priešus?

- Vaikė, mes tik gynėmės ir dažniausiai bėgdavome, nes nelygios jėgos neleisdavo mums kautis. Gintis ir kovoti - dvi prasmės, daugelis jas painioja. Kad nereiktų gintis, kovoti reikia anksčiau.

Povilas labai kuklus, pasakodamas apie didvyriškus partizanų žygius, juos suveda į paprastą kasdienį gyvenimą. Tačiau, kai kartais atveria savo "dūšią", pamatai šio žmogaus didybę, partizanišką ryžtą ir drąsą. Jis ne žemaitis, tačiau atkaklesnis nei anas. Kartą, Atgimimo metais su juo prisigincijau Vilniuje ištisą naktį; tokio tiesaus, sąžiningo ir tikro kovos draugo, Žmogaus iš didžiosios raidės reikia su žvake paieškoti net dienos šviesoje.

1952-ųjų metų Lietuva. Kažkieno žadėtas amerikonas "Lietuvos išvaduotojas" kaip nesirodo, taip nesirodo. Šimtai tūkstančių ištremti į Sibirą, dešimtys tūkstančių padėjo galvas kovose su okupantais, dar kelios dešimtys tūkstančių velka katorgos jungą sovietiniuose konclageriuose. Stalino pavidalo giltinė baigia smaugti Lietuvą. Kremlius šaukia: "Jei ir bus Lietuva, tai tik - be lietuvių". Komunistai ir jų išperos čekistai kurpia neregėtas provokacijas. Kankinimais ir melagingais pažadais, pakliuvusius į jų voratinklį, silpnesniusius, paverčia savo įrankiais. Šie, norėdami išgyventi, parduoda brolis brolį, sūnus tėvą, partizanas partizaną. Miestuose žmonės iš vakaro stovi eilėse, kad parduotuvėse gautų pirkti forminės duonos kepaluką. Kaimiečiai taip pat nebeturi ką valgyti. Prievarta kuriami kolchozai, kur už darbadienį žmonės gauna po šimtą gramų grūdų. Kaip išmaitinti laisvės kovotojus girose? Dievas nusigrėžė nuo Lietuvos, atidavęs Maskvos šetonui visą valią ir galią. Lietuvos patriotams ir Tiesos žmonėms atėjo sunkios dienos. Bet gi Tėvynė tėra viena.

Ažuolas su Beržu iš savo vyresnybės gauna kvietimą į susitikimą pas vieną partizanų ryšininkę. Po dienos jiedu jau čia, laukia

LLKS ir "Varpo" redakcija sveikina Vyčio kryžiaus kavalierių, sukilimų dalyvį Povilą Zagrecką jubiliejaus proga. Linkime tvirtos sveikatos, geros kloties gyvenime.

dienodami. Netrukus pasirodo Ažuolui gerai pažįstamas ir žinomas partizanas Žėruolis su kitais matytais ir nematytais partizanais. Ažuolas peržvelgia pažįstamųjų ginklus: ginklai tie patys. Broliskai pasibučiuoja, dalinasi įspūdžiais. Atsiradęs samanės butelis suartina ir su nepažįstamaisiais. Aptaria padėtį, apylinkės sėslųjų partizanų veiklą, buitinius reikalus, pakeiksnoja amerikonus ir, žinoma, sovietus, sribus. Išsikalbėję užmiega. Staiga Povilas pajunta, kad jį užgulė, užlaužė rankas už nugaros ir riša virvėmis.

- Vyrai, ką darote, ar juokus krečiate? - dusdamas klausia Povilas.

- Prisidarėte kvailysčių. Vadas reikalauja, kad mes jus atvesdintume jam pasiaiškinti, - atsakė Žėruolis.

Varosi surištuosius laukais, plento Ukmergė - Vilnius link. Povilui neramu širdyje. Skverbiantis neįtikėtinai minčiai, jis klausia:

- Gal mus vedate ruskiams atiduoti?

- Gal ir taip, šaunusis Ažuole. Būna audrų, kai ir ažuolai su beržais lūžta. Nieko baisaus: audros rimsta, klaidas dar galima ištaisyti, jei būsite protingi, dirbsite kaip ir mes.

- Vyrai, broliukai, vardan Dievo ir žuvusių draugų, nušaukite mus, pamatę ant plento su kareiviais stovinčias mašinas, - prašosi surištieji.

Tie "broliukai" suimtuosius kaip malkas sumetė į mašinos kėbulą ir nuvežė tiesiai į Vilnių, MGB būstinę. Patalpino abu į atskirus kabinetus, priskyrė po du sargybinius.

Povilas Zagreckas-Ažuolas puikiai suvokė nulemtą padėtį. Samprotavo: "Jei jo neuždarė į kamerą, vadinasi bandys iš jo iškepti dar vieną, kaip Žėruolį ir kitus, Lietuvos išdaviką". Nuo tokios minties per nugarą nuėjo šurpulis. "Ne!" - tarė sau Povilas ir išsigando savo balso. Sargybinis rusiškai paklausė: "Ar ko nors nori?"

- Į tualetą.

Tualete Povilas nuplėšė nuo rankovės antsiuvą, lietuvišką ženklą, kurį kaimo mergina buvo išsiuvinėjusi (kad tardytojas neklausinėtų, kad ši patriotė nenukentėtų). Įkišo rankas su antsiuvu į klozetą, nuleido vandenį. Kareiviui pasirodė, kad suimtas rankas plauna.

- Rankas reikia plauti čia, praustuvėje.

- Aš maniau, kad čia, - nusiramino supratęs, jog kareivis nepastebėjo Povilo sumanymo.

Ko tardytojai nedarė, Ažuolas liko ažuolu. Jis buvo atbogintas su 25 ir 5 metais į Vorkutą.

Su iškiliumi patriotu, laisvės kovotoju likimas mus surišo ne tik pančiais, bet ir dvasiniais saitais, kurie nevaržo, nerūdija ir įprasmina to likimo bendrystę.

Tebūna pasveikintas, ažuolo vainiku padabintas, aštuonias-dešimtmečio sulaukęs, už Lietuvos laisvę kovojęs Povilas Zagreckas-Ažuolas! Tebūna su juo ažuolo tvirtybė ir ilgametystė.

VARPAS Leistas politkalinių sovietinėse koncentracijos stovyklose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. - pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn. **Leidėjai** Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244. **Adresas:** Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. **Tel.:** 2444619, 2442157. **Faksai:** 2444619, 2442157. **El. paštas:** zolubasal@takas.lt **Redaguojama** redakcinė kolegija. **Dizaineris** Gediminas Ruzgys. **Bendradarbiams** honoraras nemokamas. **Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.**

129-ojo „Varpo“ numerio redaktorius - Algimantas Zolubas Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija lietuvių, anglų ir rusų kalbomis

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 9191366)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA.
Sąskaita Nr. LT 62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13b, Vilnius.

Aukos **VARPUI**

Dėkojame aukojusiems:

S. Vaineikienei - 200 Lt, V. Bražėnui - 300 Lt, N. Sadūnaitei - 20 Lt, A. Mažeikiui 70 Lt, B. Čypienei - 20 Lt, A. Radikienei - 100 Lt, R. Gudačiauskienei - 20 Lt, A. Valeikienei - 10 Lt, M. Janėnaitei - 10 Lt, J. Kojelienei - 10 Lt, A. V. Karmiliui - 100 Lt..

Už nuotraukas dėkojame:

Antanui Burokui, Povilui Mataičiui, Daliai Bufaitei, Edvardui Burokui, Ilonai Osipovai.

I viršelio dailininkas
Gediminas Ruzgys